

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра філософії
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Вченої ради інституту/факультету

Декан факультету СГТ _____ Кіпенський А.В.

(підпис)

«15» вересня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія Нового часу. Німецька класична філософія

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

галузь знань 03 – гуманітарні науки

спеціальність 033 - філософія

освітньо-наукова
програма філософія

вид дисципліни професійна підготовка
(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання очна / заочна
(очна / заочна)

Харків – 2020 рік

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни

Філософія Нового часу. Німецька класична філософія

Розробники:

Зав. каф. філософії

(підпис)

Тарароєв Я.В.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол від «15» вересня 2020 року, № 2

Завідувач кафедри

(підпис)

Тарароєв Я.В.

Гарант ОНП

(підпис)

Тарароєв Я.В.

Завідувач аспірантури

(підпис)

Штефан В.В.

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис голови Вченої ради інституту/факультету

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни:

є надбання аспірантами поглиблених знань про розвиток класичних філософських концепцій філософії Нового часу та німецької класичної філософії, формування навичок аналізу впливу цих концепцій на у різні царини знань, вдосконалення інструментально-категоріального апарату наукового дослідження на базі аналізу філософських концепцій цього періоду.

Компетентності:

K01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

K02. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

K03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

K07. Глибокі обґрунтовані знання актуальних проблем та основних напрямів філософії, філософських засад та методології наукових досліджень, а також філософських проблем спеціальних фахових дисциплін, які відносяться до сфери наукових інтересів дослідника.

K08. Здатність до створення та інтерпретації нових філософських знань через оригінальне дослідження або інші передові вчення такої якості, що задовольняють вимоги рецензентів на національному та міжнародному рівнях.

K09. Уміння використовувати в професійній діяльності сучасні методи наукового і філософського дослідження.

K10. Навички критичного аналізу та інтерпретацій філософських текстів (у тому числі іноземною мовою).

K11. Здатність презентувати результати філософського дослідження в науковому та ненауковому контекстах, усно та письмово, у форматі наукових семінарів, диспутів, зустрічей та громадських ініціатив.

K12. Знання теоретичних засад філософської освіти та вміння практичного застосування новітніх методик організації та здійснення навчального процесу у педагогічній діяльності у вищій школі.

Результати навчання:

ПР01. Застосовувати абстрактне мислення, аналіз та синтез для генерації ідей, уявлень, теорій в напрямку наукових досліджень.

ПР02. Проводити власні наукові дослідження на рівні, необхідному для досягнення результатів освітньо-наукової програми.

ПР03. Генерувати нові ідеї в напрямку наукових досліджень та розробляти алгоритми їх перевірки та впровадження.

ПР07. Демонструвати знання актуальних проблем та основних напрямів філософії, філософських засад та методології наукових досліджень, а також філософських проблем спеціальних фахових дисциплін, які відносяться до сфери наукових інтересів дослідника.

ПР08. Здійснювати оригінальне філософське дослідження, що базується на критичному аналізі філософських текстів та оригінальній їхній інтерпретації та

забезпечується необхідним філософським, науковим апаратом, а також ефективно, плідно та фахово комунікативно взаємодіяти з філософською, науковою спільнотою у міжнародному контексті.

ПР09. Демонструвати знання концептуальних та теоретико-методологічних засад, сучасних методів наукового і філософського дослідження, методів і прийомів логічного аналізу, а також форм узагальнення та презентації результатів філософського дослідження, вимог щодо їхнього проведення, оформлення.

ПР010. Знаходити, систематизувати, критично аналізувати та посилалися на новітні філософські джерела (у тому числі іноземною мовою), розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значущість даних, поєднувати частини інформації разом, щоб одержати ціле знання з новою системною властивістю.

ПР011. Демонструвати здатність аналізувати, синтезувати та обговорювати сучасні філософські проблеми та теоретико-методологічні підходи в межах та поза областю дослідження, ставити оригінальні та актуальні проблеми сучасного філософування, планувати шляхи їх вирішення, користуватися фаховим знанням як засобом високої комунікативної активності.

ПР012. Застосовувати філософські знання у навчально-педагогічній діяльності, демонструвати здатність організовувати дискусію, стимулювати аудиторію до висловлювань, корегувати, направляти дискусійний діалог на відповідність його меті, темі.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Світоглядні та соціокультурні основи науково-технічної діяльності	Гуманітарні проблеми високих технологій.
Іноземна мова для комунікації в науково-педагогічному середовищі	Філософія політики та права..
Сучасні інформаційні технології	Філософія інтелектуально-когнітивних технологій.
Управління науковими проектами та програмами	Онтологія науки і техніки.
Інтелектуальна власність в технологічних інноваціях	Історія філософії (сучасність).

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольні роботи (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3	150/5	50	100	40		10	40			Е

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 33,3%:

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1	2	3	4	5
1	Л	10	<p>Т.1. Становлення, трансформації та напрями філософії Нового часу та Німецької класичної філософії. Особливості філософії Нового часу та Німецької класичної філософії. Питання: 1. Історичні та культурні передумови виникнення філософії Нового часу та Німецької класичної філософії. 2. Проблема пізнання як предмет філософського аналізу. 3. Тотожність та відмінність філософії Нового часу та Німецької класичної філософії</p>	31, 32
2	С	2	<p>Т.1. Становлення, трансформації та напрями філософії Нового часу та Німецької класичної філософії. Особливості філософії Нового часу та Німецької класичної філософії. Питання: 1. Історичні та культурні передумови виникнення філософії Нового часу та Німецької класичної філософії. 2. Проблема пізнання як предмет філософського аналізу. 3. Тотожність та відмінність філософії Нового часу та Німецької класичної філософії.</p>	31, 32
3	Л	6	<p>Т.2. Емпіризм та Раціоналізм. Питання: 1. Індукція, її методи та проблеми. 2. Місце і роль індукції у філософській системі Ф. Бекона. 3. Вчення Ф. Бекона про «ідоли». 4. Англійський емпіризм Дж. Локка та Т. Гоббса. 5. Емпіризм Берклі та Юма. 6. Дедукція. Дедуктивні методи та проблеми дедукції. 7. Місце та роль дедукції у методології Р. Декарта. 8. Системи Лейбніца та Спинози. 9. Теорема Гьоделя. 10. Вплив емпіризму та раціоналізму на подальший розвиток науки.</p>	6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 23, 24, 30.

4	С	2	Т.2. Емпіризм та Раціоналізм. Питання: 1.Індукція, її методи та проблеми. 2. Місце і роль індукції у філософській системи Ф. Бекона. 3. Вчення Ф. Бекона про «ідоли». 4. Анлійський емпіризм Дж. Локка та Т. Гоббса. 5. Ємпіризм Берклі та Юма. 6. Дедукція. Дедуктивні методи та проблеми дедукції. 7. Місце та роль дедукції у методології Р. Декарта. 8. Системи Лейбниця та Спинози. 9.Теорема Гьоделя. 10. Вплив емпіризму та раціоналізму на подальший розвиток науки.	6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 23, 24, 30.
5	Л	6	Т.3. Філософія Просвітництва. Питання: 1. Соціальні передумови виникнення філософії просвітництва. 2. ». Соціальні наслідки філософії просвітництва. 3. Основні представники філософії просвітництва 4. Французький матеріалізм та його основні представники 5. Вплив французького матеріалізму на розвиток науки. 6. Актуальність ідей просвітництва у сучасності.	31, 32.
6	Л	6	Т.4. «Коперніканський переворот» Канта. Питання: 1. Докритичний період творчості І. Канта. 2. ». «Коперніканський переворот» І. Канта від онтології до гносеології, від об'єкту до суб'єкту. 3. . «Речі у собі», апіорні форми пізнання та протиріччя між ними. 4. Неможливість метафізики як науки. 5. Моральна філософія Канта. 6. Вплив філософії Канта на подальший розвиток науки.	11, 12, 13.
7	С	2	Т.4.«Коперніканський переворот» Канта. Питання: 1. Докритичний період творчості І. Канта. 2. ». «Коперніканський переворот» І. Канта від онтології до гносеології, від об'єкту до суб'єкту. 3. . «Речі у собі», апіорні форми пізнання та протиріччя між ними. 4. Неможливість метафізики як науки. 5. Моральна філософія Канта. 6. Вплив філософії Канта на подальший розвиток науки.	11, 12, 13.
8	Л	6	Т.5 Метод та система Гегеля. Питання: 1. «Абсолютна ідея» та «абсолютний дух» Гегеля. «Три кола абсолюту». 2. Діалектика Гегеля. Закони діалектики Гегеля. 3. Соціальні погляди Гегеля. 4. Гегелівське	1, 2, 3, 4, 5.

			протиріччя між методом та системою. 5. Вплив філософії Гегеля на подальший розвиток світової філософії та культури. 6. ». Гегеліанство як «джерело» виникнення марксистської філософії.	
9	С	2	Т.5. Метод та система Гегеля. Питання: 1. «Абсолютна ідея» та «абсолютний дух» Гегеля. «Три кола абсолюту». 2. Діалектика Гегеля. Закони діалектики Гегеля. 3. Соціальні погляди Гегеля. 4. Гегелівське протиріччя між методом та системою. 5. Вплив філософії Гегеля на подальший розвиток світової філософії та культури. 6. ». Гегеліанство як «джерело» виникнення марксистської філософії.	1, 2, 3, 4, 5.
10	Л	6	Т.6. Ідеалізм та матеріалізм у класичній німецької філософії. Питання: 1. Суб'єктивний ідеалізм І. Фіхте. 2. Проблема можливості наукового знання. 3. Об'єктивний ідеалізм Ф.-В.- Й. Шеллінга. 4. Філософія Фейєрбаха як подолання релігійного відчуження. 5. Суть антропологізму. 6. Кінець класичної німецької філософії.	18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 28.
11	С	2	Т.5. Ідеалізм та матеріалізм у класичній німецької філософії. Питання: 1. Суб'єктивний ідеалізм І. Фіхте. 2. Проблема можливості наукового знання. 3. Об'єктивний ідеалізм Ф.-В.- Й. Шеллінга. 4. Філософія Фейєрбаха як подолання релігійного відчуження. 5. Суть антропологізму. 6. Кінець класичної німецької філософії.	18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 28.
Разом		70		

Примітки

1. Номер семестру вказують, якщо дисципліна викладається у декількох семестрах.
2. У показнику «Разом (годин)» кількість годин буде відрізнятися від загальної кількості аудиторних годин на кількість годин, що відведена на вивчення тем та питань, які вивчаються студентом самостійно (п. 3 додатку 8).
3. У графі 5 вказується номер відповідно до Додатку 14.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	20
2	Підготовка до практичних(лабораторних, семінарських) занять	20
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	20
4	Виконання індивідуального завдання:	40
	Разом	100

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Реферат

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1	Соціокультурний контекст філософії Нового часу.	Реферат потрібно виконати на 8 тижні навчання
2	Місце філософії Нового часу в історії світової філософії.	
3	Задум радикального реформування філософії Ф.Бекона.	
4	Винахід як завдання філософії Ф.Бекона.	
5	Філософія Ф.Бекона і сучасність.	
6	Сучасна перспектива раціоналістичної гносеології Р.Декарта.	
7	Слід Р.Декарта в історії світової філософії.	
8	Т. Гоббс про предмет та функції філософії.	
9	Філософська концепція “Левіофана” Т. Гоббса.	
10	Т. Гоббс про релігію та атеїзм.	
11	Онтологічний монізм Б.Спінози.	
12	Людина в спінозівській картині світу.	
13	Етична концепція Б.Спінози.	
14	Відношення до релігії та Святого Письма Б.Спінози	
15	Геоцентрична система монадичного спиритуалізму Г. Ляйбніца.	
16	Г.Ляйбніц як передвісниця ідеалістичної діалектики.	
17	Емпіричний радикалізм Дж. Берклі.	
18	Аргументація існування Бога Дж. Берклі.	
19	Філософський скептицизм Д. Юма.	
20	Практична філософія Д. Юма.	
21	Соціоцентризм французького Просвітництва.	
22	Філософія релігії Ф. Вольтера.	
23	Концепція “просвіченого правління” Ф. Вольтера.	
24	Концепція “нового суспільного договору” Ж.Ж. Руссо.	
25	Система матеріалістичного світорозуміння П. Гольбаха.	
26	Еволюційний матеріалізм Д. Дідро.	
27	Концепція єдиної субстанції французьких матеріалістів другої половини XVIII століття.	
28	Феномен німецької класичної філософії;	
29	Філософські погляди І.Канта;	
30	Філософське обґрунтування етики І.Канта;	
	Соціально філософські погляди І.Канта;	
	Найвідоміші представники німецької класичної філософії та їх основні погляди;	
	Гегелівська концепція діалектичної логіки;	
	Філософські ідеї Л. Фейєрбаха.	

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекція – інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу.

Метод лекції передбачає ознайомлення аспірантів з її планом, що допомагає стежити за послідовністю викладу матеріалу. Важливо навчити аспірантів конспектувати зміст лекції, виділяючи в ній головне. Це розвиває пам'ять, сприйняття, волю, вміння слухати, увагу, культуру мови.

При проведенні лекційних занять *методи готових знань* (коли аспіранти пасивно сприймають подану викладачем інформацію, запам'ятовують, а в разі необхідності відтворюють її) поєднуються з *дослідницьким методом* (який передбачає активну самостійну роботу аспірантів при засвоєнні знань: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків).

На початковому етапі вивчення нової інформації на лекціях переважає *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод, при якому викладач організує сприймання та усвідомлення аспірантами інформації, і ті, хто навчається, здійснюють сприймання, осмислення і запам'ятовування її.

На певному етапі, коли викладач відчуває готовність аспірантів до інших методів навчально-пізнавальної діяльності, використовуються більш прогресивні методи:

- *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого аспіранти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, аспіранти стежать за ходом творчого пошуку (аспірантам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють аспіранти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності аспірантів);
- *дослідницький*: викладач ставить перед аспірантами проблему, і вони вирішують її самостійно, висувачи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації.

У викладанні лекційного матеріалу переважає *пояснювальний метод*, при якому викладач не тільки повідомляє певні факти, але й пояснює їх, домагаючись осмислення, засвоєння аспірантами.

При наявності наочного матеріалу за темою лекції (відеофільми, презентації тощо) використовується *інструктивно-практичний метод* викладання, при якому викладач інструктує тих, хто навчається, не тільки словесними, але й наочними або практичними засобами.

На відміну від лекційних занять, виконання індивідуального завдання потребує від аспіранта дещо інших навичок, тому для нього використовується *спонукальний метод навчання*, коли викладач разом із аспірантами формулюють проблемні питання і завдання, організовуючи самостійну діяльність тих, хто навчається. Аспіранти при цьому, у свою чергу, самостійно здобувають і засвоюють нові знання в без допомоги викладача.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі опитування, проведення контрольної роботи, виконання індивідуального завдання.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи аспіранта, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів, виступу на заняттях;
- з індивідуальних завдань – шляхом оцінювання реферату та виступу на наукових конференціях за обраною темою.

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту (з оцінкою за 100-бальною шкалою) в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом та графіком навчального процесу.

Семестровий контроль проводиться в усній формі за контрольними завданнями або шляхом тестування з використанням технічних засобів.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватись як допоміжна інформація для виставлення підсумкової оцінки.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності аспіранта

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Індивідуальне завдання	
14	14	14	14	14	14	16	100

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 ... 100	A	відмінно
82 ... 89	B	добре
74 ... 81	C	
64 ... 73	D	
60 ... 63	E	задовільно
35 ... 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 ... 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(надається перелік складових навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та посилання на сайт, де вони розташовані)

- 1) навчальна програма,
- 2) робоча навчальна програма
- 3) плани семінарських занять
- 4) екзаменаційні питання
- 5) бібліотечний фонд університету і кафедри
- 6) електронні версії навчальної і наукової літератури

Складові навчально-методичного забезпечення
навчальної дисципліни розташовані на сайті:

<http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/materiali-dlya-pidgotovki-aspirantiv-usih-spetsialnostej-z-kursu-svitoglyadni-ta-sotsiokulturni-osnovi-naukovo-tehnichnoyi-diyalnosti/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література	
1.	Гегель. Работы разных лет: в 2 т. — Т1.М.: Мысль, 1970.— 276 с..
2.	Гегель. Работы разных лет: в 2 т. — Т2.М.: Мысль, 1971.— 354 с..
3.	Гегель. Наука логики: в 3 т. — Т1.М.: Мысль, 1970— 412 с..
4.	Гегель. Наука логики: в 3 т. — Т2.М.: Мысль, 1971— 378 с..
5.	Гегель. Наука логики: в 3 т. — Т3.М.: Мысль, 1972— 346 с..
6.	Томас Гоббс. Избранные произведения в 2-х томах. Т.1. – М.: Мысль, 1964. – 584 с.
7.	Томас Гоббс. Избранные произведения в 2-х томах. Т.2. – М.: Мысль, 1964. – 751 с.
8.	Томас Гоббс. Сочинения в 2-х томах. Т.1.- М.: Мысль, 1989. – 622 с
9.	Томас Гоббс. Сочинения в 2-х томах. Т.2.- М.: Мысль, 1989. – 731 с.
10.	Ренэ Декарт. Избранные произведения. - М.: Изд-во полит. лит-ры, 1950. – 712 с.
11.	Кант И. Критика чистого разума. – М.: Мысль, 1994, – 591 с.
12.	Кант И. Критика практического разума. – М.: Эксмо-Пресс, 2015, - 224 с.
13.	Кант И. Критика способности суждений. – М.: Искусство, 1994, – 367 с.
14.	Джон Локк. Избранные философские произведения в 2-х томах.Т.1. – М.: Изд-во социально-экономической л-ры, 1960. – 736 с.
15.	Джон Локк. Избранные философские произведения в 2-х томах.Т.2. – М.: Изд-во социально-экономической л-ры, 1960. – 532 с
16.	Бенедикт Спиноза. Избранные произведения. Т.1. – М.: Из-во полит. лит-ры, 1957 – 632 с.
17.	Бенедикт Спиноза. Избранные произведения. Т.2. - М.: Изд-во полит. лит-ры, 1957. – 728 с.
18.	Людвиг Фейербах. Избранные произведения в 2-х томах.Т.1. – М.: Изд-во полит. лит-ры, 1955. – 670 с.
19.	Людвиг Фейербах. Избранные произведения в 2-х томах.Т.2. – М.: Изд-во полит. лит-ры, 1955. – 943 с.
20.	Фридрих Вильгельм Шеллинг. Философия искусства. – М.: Мысль, 1966. – 496 с.
21.	Ф.В.Й. Шеллинг. Сочинения в 2-х томах. Т.1. – М.: Мысль, 1987. – 598 с.
22.	Ф.В.Й. Шеллинг. Сочинения в 2-х томах. Т.2. – М.: Мысль, 1988. – 636 с.
23.	Давид Юм. Сочинения в 2-х томах. Т.1. – М.: Мысль, 1966. – 848 с.
24.	Давид Юм. Сочинения в 2-х томах. Т.2. – М.: Мысль, 1967. – 758 с.
Допоміжна література	
25.	Б.Э. Быховский. Людвиг Фейербах. – М.: Мысль, 1967. – 240 с.
26.	А.В. Гулыга. Шеллинг. – М.: Мол. Гвардия, 1982 – 317 с.
27.	Г.А. Заиченко. Джон Локк. – М.: Мысль, 1988. – 208 с.
28.	В.А. Лазарев. Шеллинг. – М.: Мысль, 1976. – 199 с.
29.	Т.И. Ойзерман. Философия Фихте. – М.: Знание, 1962. – 48 с.

30.	И.С. Нарский. Философия Давида Юма. – М.: Ид-во Московского ун-та, 1967. – 360 с.
31.	. Реале, Д. Антисере. Западная философия от истоков да наших дней. В 4-х томах. – ТОО ТК «Петрополис», Санкт-Петербург, 1997. – 880 с.
32.	Г. Скирбекк, Н. Гилье. История философии: Уче. Пособие для студ. высш. учеб. заведений / Пер. с англ. В.И. Кузнецова: Под ред. С.Б. Крымского. – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2001. – 800 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

<http://nlu.org.ua> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого

<http://dnrb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека України імені

В.О.Сухомлинського

<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr> Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича

<http://lib.npu.edu.ua> Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені

М.П.Драгоманова

<http://www.library.ukma.edu.ua> Наукова бібліотека Національного університету «Кієво-

Могилянська академія»

<http://lounb.org.ua> Львівська обласна універсальна наукова бібліотека

<http://odnb.odessa.ua> Одеська національна наукова бібліотека

<https://www.libr.dp.ua> Дніпровська обласна універсальна наукова бібліотека імені

Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія

<https://www.rsl.ru> Российская государственная библиотека (Москва)

<http://nlr.ru> Российская национальная библиотека (СПБ)

<http://www.library.spbu.ru> Научная библиотека Санкт-Петербургского государственного университета

<https://www.nlb.by> Национальная библиотека Беларуси

<http://csl.bas-net.by> Центральная научная библиотека имени Я. Коласа НАН Беларуси

<https://library.bsu.by> Фундаментальная библиотека Белорусского государственного университета

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/> Електронна бібліотека філософії

<https://pidruchniki.com/filosofiya/> Філософська навчальна література online

<http://filosof.historic.ru> Цифровая библиотека по философии

<https://platona.net/load/> Библиотека философа «ПлатонаНет»

<http://lib.ru/FILOSOF/> Философия – Lib.ru

<https://iphlib.ru/library> Электронная библиотека Института философии РАН (новая версия)